

PORTEKİZ

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Nilüfer YILMAZ ESEN**
Ankara - March, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

PORTEKİZ

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Ekonomik Göstergeler

	2005	2006	2007	2008	2009	2010c
GSYİH (milyar dolar, cari fiyatlarla)	186	195	223	245	228	225
GSYİH (milyar avro, cari fiyatlarla)	149	155	163	167	164	165
Reel Büyüme Oranı (%)	0,9	1,4	1,9	0,0	-2,7	0,3
Cari İşlemler Dengesi (milyar dolar)	-17,6	-19,5	-21,2	-29,6	-23,3	-19,9
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'deki payı, %)	-9,5	-10,0	-9,5	-12,1	-10,2	-8,9
Kişi Başına GSYİH (dolar, cari fiyatlarla)	17.643	18.467	21.055	23.025	21.389	21.022
Kişi Başına GSYİH (dolar, PPP*)	20.021	20.844	21.827	22.246	21.868	22.163
İşsizlik Oranı (% , ort.)	7,6	7,7	8,0	7,6	9,5	10,2
Enflasyon Oranı (% , ort., TÜFE)	2,3	3,1	2,4	2,6	-0,8	0,4
Enflasyon Oranı (% , ort., ÜFE)	4,4	4,4	2,8	5,2	-3,8	1,7
Kredi Faiz Oranı (% , ort.)	4,6	5,2	6,1	6,8	4,7	4,1
Döviz Kuru (\$/€, yılsonu)	1,18	1,32	1,46	1,39	1,43	1,36
İhracat (fob, milyar dolar)	38,6	43,6	51,8	56,4	43,8	45,4
İthalat (fob, milyar dolar)	58,9	64,6	76,0	87,8	67,6	67,3
Dış Ticaret Hacmi (fob, milyar dolar)	97,5	108,2	127,8	144,2	111,4	112,7
Dış Ticaret Dengesi (milyar dolar)	-20,3	-21,0	-24,2	-31,4	-23,8	-21,9

The Economist Intelligence Unit, Portugal Country Forecast

c EIU projeksiyonu. * Satınalma Gücü Paritesi (Purchasing Power Parity)

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

Avrupa Birliği (European Union - EU), Ekonomik ve Parasal Birlik (Economic and Monetary Union - EMU), Avrupa Konseyi (Council of Europe), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD), Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund - IMF), Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Center - WTO), Birleşmiş Milletler (United Nations - UN), Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası (European Bank for Reconstruction and Development - EBRD), Afrika Kalkınma Bankası (African Development Bank - AfDB), Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank - AsDB), Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası (Inter-American Development Bank - IADB veya IDB), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization - NATO)

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Portekiz'in anakarada bulunan toprakları, en büyük nehri olan Tejo Nehri ile ikiye bölünür. Kuzey kısmı içeride düzlükler barındıran ve dört yerde kesintiye uğrayarak tarıma elverişli alanlar yaratan dağlık bir bölgedir. Tejo Nehri ile Algarve arasındaki güney kısmı genelde serin ve yağmurlu bir iklime sahip kuzeyden daha ılık ve kuru bir iklime sahip ovalardan oluşur. Alentejo'dan dağlarla ayrılan Algarve bölgesi ise Fas ve Güney İspanya'ya benzer bir Akdeniz iklimine sahiptir.

Portekiz, Akdeniz iklimine sahiptir. Avrupa'nın en sıcak ülkelerinden biri olan Portekiz'in anakaradaki topraklarında yıllık ortalama sıcaklık kuzeyde 15 °C ve güneyde 18 °C'dir. Madeira ve Azor Adaları sıcaklık aralığı daha dardır. Bahar ve yaz mevsimlerinde güneşli, sonbahar ve kış mevsimlerinde yağmurlu ve rüzgârlıdır.

Portekiz, parlamenter demokrasi ile yönetilmektedir. Dört ana yönetim bileşeni; Cumhurbaşkanı, Parlamento, Hükümet (Başbakan başkanlığında) ve mahkemelerdir. Anayasaya göre yasama, yürütme ve yargı dalları arasında güçler ayrılığı ilkesi vardır.

Cumhurbaşkanı beş yıllık bir süre için seçilir ve icra yetkisi olmayan bir denetim rolü üstlenmektedir. Meclis dört yıllık dönem için seçilmiş olan 230 milletvekilinden oluşmaktadır.

Ulusal ve bölgesel hükümetler (Azorlar ve Madeira özerk bölgeler) ve Portekiz parlamentosu iki siyasi parti hakimiyeti altındadır. Söz konusu partiler, Sosyalist Parti ve Sosyal Demokrat Parti'dir. Azınlık partileri Unitarian Demokratik Koalisyonu (Portekiz Komünist Partisi ve Çevreci Parti "Yeşiller"), Bloco de Esquerda (Sol Blok) ve CDS-PP (Popüler Parti) de parlamento ve yerel yönetimlerde temsil edilmektedir.

Portekiz, 308 belediye (Portekizce: çoğul/ tekil: concelho / concelhos) ve 4.000'den fazla bucak adı verilen (Portekizce: çoğul/ tekil: freguesia / freguesias) idari bir yapıya sahiptir. Belediyeler idari açıdan altbölge ve bölgelere bağlanır. 1976 yılından beri en üst idari yapı "Anakara Portekizi" ile Azorlar ve Madeira özerk bölgeleridir. Anakara Portekizi'ndeki belediyeler 18 bölge altında toplanmıştır. Söz konusu bölgeler şunlardır: Aveiro, Beja, Braga, Bragança, Castelo Branco, Coimbra, Évora, Faro, Guarda, Leiria, Lizbon, Portalegre, Porto, Santarém, Setúbal, Viana do Castelo, Vila Real ve Viseu (Her bölgenin başkenti aynı ismi taşımaktadır). Adalarda bölgesel hükümetler mevcuttur.

Avrupa Birliği'nin istatistikler için Bölge Birimleri sistemi de kullanılmaktadır. Bu sisteme göre Portekiz, 7 bölge (Azorlar özerk bölgesi, Alentejo bölgesi, Algarve bölgesi, Orta bölge, Lizbon bölgesi, Madeira özerk bölgesi ve Kuzey bölge) ve bu bölgelere ait 30 alt bölgeye bölünmüştür.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke nüfusu 10,6 milyon olarak bildirilmektedir ve nüfusun yarısından fazlası aktif iş gücünü oluşturmaktadır. Kıyı şeridinde özellikle Lizbon ve Porto'da nüfus yoğunluğu fazladır.

İstihdam-İşgücü İstatistikleri

	2008	2009	2010	2011 b	2012 b	2013 b	2014 b
İşgücü (milyon kişi)	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
İşsizlik oranı (%)	7,6	9,5	10,8	11,3	11,8	11,8	11,6

b Economist Intelligence Unit tahmini

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Portugal Country Forecast

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Madenler açısından zengin bir ülke olan Portekiz'de bakır, tungsten, demir ve kalay rezervleri bulunmaktadır. Ülke aynı zamanda dünyadaki en büyük doğal taş üreticilerinden biridir. Doğal taş sektöründeki en önemli ürün mermer olup, Portekiz dünyanın en büyük mermer ihracatçılarından biridir. Ülkede uranyum rezervleri de bulunmaktadır.

Portekiz'in koruma alanları; bir millî park (Parque Nacional), 12 doğal park (Parque Natural), 9 doğal rezerv (Reserva Natural), 5 doğal anıt (Monumento Natural) ve 7 korumalı alandan (Paisagem Protegida) oluşmaktadır. İklim ve coğrafi çeşitlilik ülke florasını şekillendirmektedir.

Ormanlar göz önüne alındığında özellikle ekonomik nedenlerden dolayı çam ağacı (özellikle Pinus pinaster ve Pinus pinea türleri), kestane ağacı (Castanea sativa), mantar meşesi (Quercus suber), pırnal (Quercus ilex), Portekiz meşesi (Quercus faginea) ve okalıptüs (Eucalyptus Globulus) çok yaygındır.

Ülke petrol, doğal gaz ve kömür kaynakları bakımından büyük oranda dışa bağımlıdır. Ancak son yıllarda yenilenebilir enerjiden elektrik üretimi konusunda gelişme göstermiştir. Ülke konumu gereği rüzgâr ve güneş enerjisi gibi alternatif enerji kaynakları üzerine yatırım yapmaktadır. Ülkede üretilen elektriğin %33'ü yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmektedir. Portekiz rüzgar enerjisi sektörü son on yılda oldukça büyümüş ve rüzgar enerjisi kapasitesi 3,5 GW'ı geçmiştir. Ülkede tüketilen elektriğin %15'i rüzgar enerjisinden elde edilmektedir ki bu oran dünyadaki en büyük oranlardan biridir.

Önemli bilgiler:

- Dünyanın en gelişmiş güneş paneli fabrikası ve dünyanın en büyük güneş enerji panellerinden biri Portekiz'de bulunmaktadır.
- Çatılarda kullanılacak güneş kiremitleri geliştirilmektedir.
- Portekiz'in Renault-Nissan'ın yeni elektrikli araçlarını kabul eden ilk ülkelerden biri olması beklenmektedir.
- Portekiz firması CaetanoBus tam elektrikli otobüs geliştirmektedir.
- Portekiz, hidroelektrik ve rüzgar enerjisi sayesinde ithal ettiği daha fazla enerjiyi ihraç etmektedir.
- Enerji sektörünün 2020 yılına kadar 121 bin kişiye iş olanağı sağlaması beklenmektedir.

Kaynaklar: EIU-The Economist Intelligence Unit Portugal Country Profile

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Portekiz 1986 yılında Avrupa Topluluğu'na katılmasıyla giderek artan bir şekilde hizmet sektörü odaklı hale gelmiştir. 1960 yılında tarım, ormanlık ve balıkçılık GSYİH'nin %24'ünü oluştururken, 2010 yılında sadece %2,7'sini oluşturmuştur. Sektör toplam işgücünün %11,2'sini istihdam etmektedir. Sanayi, inşaat, enerji ve su sektörleri GSYİH'nin %23,5'ini oluşturmakta ve işgücünün %28,5'ini barındırmaktadır. Hizmet sektörü ise GSYİH'nin %74,1'ini ve işgücünün %60,5'ini oluşturmaktadır.

Hizmet sektörüne yoğunlaşmanın dışında, modernizasyon sürecine giren üretimde kayda değer değişiklikler yaşanmıştır. Geleneksel üretim sektörleri büyük oranda yerini daha fazla teknoloji içeren ve ülke ekonomisinin büyümesine katkıda bulunan otomotiv ve oto yan sanayi, elektronik, enerji, ilaç ve yeni teknoloji gibi yeni sektörlerle bırakmıştır.

Portekiz'in coğrafi konumu da hizmet sektörünün büyümesini sağlamaktadır. Turizm endüstrisi hizmet sektörüne katkı sağlamaktadır.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı (%)

	2009	2010 a	2011 b	2012 b	2013 b
Tarım	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Sanayi	23,5	23,5	23,5	23,6	23,7
Hizmetler	74,0	74,1	74,0	73,9	73,8

a EIU tahmini, b EIU projeksiyonu

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Portugal Country Forecast

Ekonomi Politikaları

1990'lı yıllarda ekonomik politikaları daha çok AB'nin Ekonomik ve Parasal Birliği (EMU) için yakınsaklık kriterlerine göre belirlenmiştir. Takip edilen kriterler sonucunda Portekiz de Ocak 1999'da avronun kurucu ülkeleri arasında yer almıştır. Ancak, düşük faiz oranları tüketici ve iş güveninde bir dalgalanmaya ve kredi, yatırım, tüketim ve devlet vergi gelirlerinde bir patlamaya yol açmıştır. Bu durum hayali bir servet etkisi doğurmuştur. Hükümet, kamu harcamalarını ve yatırımlarını artırmaya devam ederken en çok ihtiyaç duyulan yapısal reformları erteleme yoluna gitmiştir.

15 Mart 2010'da hükümet 2010- 2013 yılları için dört yıllık Büyüme ve İstikrar Programı sunmuştur. Söz konusu program bütçe açığının azaltılması için birtakım tedbirleri öngörmektedir. Program yakın ve orta vadede vergi gelirlerini yükseltme ve kamu harcamalarını kısmayı gerektirmektedir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Portekiz 2011 yılında kamu açığını %7,3'ten %4,6'ya indirmeyi hedeflemektedir. Söz konusu önlem hane halkı borçluluğu, yüksek işsizlik, düşük rekabet gücü ve küresel ekonomik krizle birlikte daha zorlu hale gelmektedir. Finansal piyasalardan gelen yoğun baskıyla hükümet bütçe açığını azaltma çabalarını hızlandırmış olup, 2010 yılının ortalarından itibaren vergi oranlarını artırma ve harcamaları kısma yoluna gitmiştir. Ülkede borçlanma maliyetlerinin riski hızla yükselmektedir ve ödenmeyecek seviyelere gelmesi beklenmektedir. Avro bölgesinde Yunanistan'dan sonra en çok sorun yaşayan ülkeler arasında varlığını sürdürmektedir.

Mali konsolidasyonun tüm sektörleri özellikle tüketici talebi ve yatırım harcamalarını baskılamasıyla birlikte, ülke ekonomisindeki daralmanın 2011 yılında da devam etmesi ancak 2012'den itibaren yavaş yavaş toparlanmaya başlaması beklenmektedir. 2012'den sonra bile çok büyük bir büyüme beklenmemektedir. Enflasyonun zayıf fiyat baskısıyla 2010-2013 yıllarında düşük seviyelerde seyretmesi öngörülmektedir. Cari açığın yavaş yavaş düşmesi beklenmektedir.

Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Son birkaç on yıldan beri tarımın genel ekonomideki payının düşmesine rağmen, tarım hala en büyük işsizlik kaynağıdır. Tarım sektörü, tarıma ayrılan alanların artırılması ve yeni üretim tekniklerinin

kullanılması gibi birkaç yapısal değişikliğe gitmiştir. Ancak buna rağmen bölgeler ve sektörler arasında farklılıklar varlığını sürdürmektedir.

Portekiz'de tarım küçük ve orta ölçekteki aile işletmelerine dayanmakta olup dağınık bir yapıya sahiptir. Küreselleşme ile kooperatif örgütlenmesinin yayılması daha büyük bir önem kazanmıştır. Ülkede çok çeşitli bitki ve hayvancılık ürünleri üretilmektedir. Ormanlık kırsal bölgelerde önemli bir ekonomik rol oynamaktadır. Portekiz dünyanın en büyük şarap ve mantar üreticilerinden biridir. 9,2 milyar hektarlık arazi şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 2.755 bin hektar ekilebilir arazi ve daimi ekinler (710 bin hektar), 530 bin hektar daimi mera, 3.640 bin hektar orman ve 2.270 bin hektar diğer arazi.

Ülkenin üçte biri ormandır. Dağlık bölgeler ormancılık ve orman ürünleri (mantar, reçine ve çam ve okaliptüs kerestesi) için uygundur.

Portekiz'de yetişen başlıca ürünler; tahıl (buğday, arpa, mısır ve pirinç), patates, üzüm (şaraplık), zeytin ve domatestir. Portekiz dünyada önde gelen salça ve şarap ihracatçılarından biridir.

Portekiz Avrupa'nın en büyük 5. şarap üreticisidir. Toplam tarım ürünleri gelirinin yarısı şarap sektöründen gelmektedir. Sektörde 13 bin firma olup, tarımsal işgücünün %28'ini istihdam etmektedir.

Ülkedeki uzun sahil şeridi ve ülkeyi çevreleyen sulardaki balık bolluğu balıkçılık sektörünün gelişimini sağlamıştır. Sardalya, hamsi ve orkinos, Kuzey Atlantik'ten morina gibi diğer türler kıyılarına yakın alanlarda yakalanmaktadır. Bu durum balık endüstrisini geliştirmekte ve ürünlerin tüm dünyada ihraç edilmesine olanak sağlamaktadır.

Başlıca ithal edilen tarım ürünleri; su ürünleri, et ve hububattır (buğday- mısır).

Tarımsal Üretim İstatistikleri

Ürün (ton)	2009
Hububat	1.068.453
Kuru Baklagil	3.293
Patates	570.235
Pancar	6.612
Yaş Meyve (narenciye hariç)	644.344
Narenciye	280.828
Kuru Meyve	37.760
Üzüm	791.775
Zeytin	424.261

Kaynak: <http://www.ine.pt/>

Kaynaklar: The Economist Intelligence Unit
FAO (<http://www.fao.org>)
<http://www.portugalglobal.pt>
<http://www.ine.pt/>

Sanayi

Portekiz ekonomisi her ne kadar hizmet sektörüne yönelse de, işgücünün üçte birini barındıran üretim sektörü (inşaat ve maden) ülkede önemini korumaktadır. Sanayi sektörü Portekiz GSYİH'sinin %23,5'lik kısmını oluşturmaktadır. Ülkede önde gelen üretim sektörleri işlenmiş gıda (özellikle şarap), tekstil ve hazır giyim, ayakkabı, metal, makine, inşaat, kimya, ilaç ve biyoteknoloji, ağaç (özellikle mantar), elektrik, elektronik ve otomotivdir.

Ülkede üretim iki büyük sanayi bölgesinde yoğunlaşmıştır: Lizbon-Setúbal ve Porto-Aveiro-Braga. Bu iki bölge Portekiz sanayi üretiminin yaklaşık dörtte üçünü gerçekleştirmektedir. Lizbon bölgesinde demir ve çelik, gemi inşa ve tamiri, petrol rafinerisi, makine, kimya, çimento, elektronik ve gıda ve içecek sanayisi bulunmaktadır. Lizbon'un yaklaşık seksen kilometre güney doğusunda bulunan Setúbal'da büyük bir tersane, otomobil montaj ve makine sanayi tesislerinin yanı sıra çimento, ağaç hamuru, mantar ve balık işleme tesisleri mevcuttur. Lizbon'un 140 km güneyinde bulunan Sines'te ise önemli bir derin deniz limanı ve ağır sanayi kompleksi yer almaktadır. Sines'te bir petrol rafinerisi, petrokimya tesisleri ve 1.200 megavatlık kömür yakıtlı enerji santrali bulunmaktadır.

Porto başta tekstil, ayakkabı, mobilya, şarap ve gıda işleme gibi hafif sanayi merkezidir. Porto'da ülkenin en büyük petrol rafinerisi vardır; diğeri de Lizbon'dadır. Portimão balıkçılık merkezidir. Aveiro'da ağaç hamuru ve diğer ahşap ürünler, ancak aynı zamanda ayakkabı ve makine üretimi de mevcuttur. Braga, tekstil ve hazır giyim, çatal-bıçak, mobilya ve elektronik konusunda uzmanlaşmıştır. Covilha aktif bir tekstil alanıdır.

Üretim sektörü, düşük katma değerli ürünlerden yüksek katma değerli ürünlere geçişte başarısız olduğu için fiyat rekabeti için mücadele etmektedir. Tekstil, hazır giyim ve ayakkabı gibi geleneksel ihraç endüstrisi dünya pazarlarındaki rekabet edebilirliğini kaybetmiş durumdadır. Portekiz Asyalı üreticilerle rekabetin dışında, 2004 yılında AB'ye üye olan orta ve doğu Avrupalı üreticilerle de rekabet halindedir. Tekstil sektöründeki yatırım eksikliği de son yıllarda sektörde verimlilik ve kalitenin düşmesine neden olmuştur. Sektöre bir başka darbe de 2005 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün

tarife ve kotalara son verilmesiyle gelmiştir.

Otomotiv sektörü de tamamen yabancıların elindedir ve GSYİH'nin % 4'ü ve yaklaşık 40.000 kişiyi istihdam etmektedir.

Kaynaklar: The Economist Intelligence Unit
<http://countrystudies.us/>

Madencilik

Portekiz zengin maden rezervlerine sahiptir. Avrupa'nın en büyük bakır ve tungsten üreticisidir ve bu miktar neredeyse AB'nin metalik maden üretiminin dörtte birine eşittir. 1990'ların ilk yarısında Neves Corvo bakır ve çinko madeninin açılması madenciliğin gelişime büyük katkıda bulunmuştur. Ülkede çıkarılan diğer madenler; demir-magnezyum, kalay, titanyum, uranyum, kuartz, talk ve kaolindir.

Aletejo Bölgesi, mermer ve dekoratif granit ocaklarının bulunduğu ülkenin dekoratif taş üretim merkezidir.

Ülkenin coğrafi potansiyeli, hammaddelerin seramik sanayisi için kaliteli oluşu, dinamik firmaların varlığı ve teknolojik altyapı madencilik sektörünün güçlü yönleridir.

Kaynaklar: The Economist Intelligence Unit
<http://www.portugalglobal.pt>

İnşaat

İnşaat sektörü ekonomiye katkısından dolayı önemli bir rol oynamaktadır. Barajlar, Lizbon'daki yapımı devam eden yeni havaalanı ve hızlı tren hatları sektörün gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Ağır altyapı projeleri, konut sektöründeki ve ticari sektörlerdeki patlamayla 1990'lı yılların sonlarında inşaat sektörü ekonomik büyümenin ana faktörlerinden biri haline gelmiştir. Ancak sektör 2002-2006 yılları arasında durgunluk dönemine girmiştir. 2007 yılında az bir toparlanma yaşansa da sektördeki gerileme 2008'den beri devam etmektedir. Bu durum kısmen kamu sektörünün ekonomik krize karşı aldığı sıkı maliye politikasının da bir sonucudur. Aynı zamanda konut talebindeki gerileme devam etmektedir.

Kaynaklar: The Economist Intelligence Unit
<http://www.portugalglobal.pt>

Turizm

Dünya Turizm Organizasyonu (WTO)'na göre Portekiz Avrupa'da en çok yabancı turist çeken ilk 10 ülke arasında ve dünyadaki sıralamada ilk 25 arasında yer almaktadır. Turizm ülke ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu "Seyahat&Turizm Rekabet Edebilirlik Raporu, 2009"a göre Portekiz, 133 ülke arasında "Seyahat&Turizm Rekabet Edebilirlik İndeksi"nde 17. ve AB-27 arasında ise 10. sıradadır. AB-27'de İrlanda, Belçika, İtalya ve Yunanistan'ın üzerindedir. İndekste üç gösterge söz konusudur: "Seyahat&Turizm Düzenleyici Çerçeve", "Seyahat&Turizm Çevre ve Altyapı" ve "Seyahat&Turizm İnsan, Kültür ve Doğal Kaynaklar". Söz konusu göstergelerde Portekiz sırasıyla; 15., 24. ve 16. sırada yer almaktadır.

Kaynaklar: The Economist Intelligence Unit
<http://www.portugalglobal.pt>

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Ulaştırma

Portekiz son yıllarda Avrupa Birliği fonlarıyla ulaşım altyapısını oldukça geliştirmiştir.

Ülke, otoyollar dahil Avrupa'daki en gelişmiş karayolu sistemlerinden birine sahiptir. Ülkede 71.294 km.lik karayolu ağının 2.300 km.sini otoyollar oluşturmaktadır.

Var olan demiryolu ağı 3.600 km olup kuzey-güney bağlantısını ve doğu-batı sağlamaktadır. Demiryolu ağı nüfusun fazla olduğu bölgelerde yoğunlaşmıştır. Porto, Lizbon, Madrid ve diğer üç İspanyol şehrine bağlantı sağlayacak olan yüksek hızlı TGV tren hattı projesinin tamamlanmasıyla Portekiz sadece İspanya'ya değil diğer AB ülkelerine de ulaşım sağlayacaktır.

Ülkede 14 adet havaalanı mevcuttur. Ankaradaki üç adet uluslararası havaalanı kıyı şeridinde Lizbon (Portela Havaalanı), Porto (Francisco Sá Carneiro Havaalanı) ve Faro'dadır. Diğer önemli havaalanları Funchal (Madeira) ve Ponta Delgada'dır (Azorlar). Lizbon'da yeni bir havaalanı inşa edilecektir.

Portekiz ankarasında 9 adet liman bulunmaktadır: Viana do Castelo ve Leixoes (kuzey, Aveiro ve

Figueira da Foz (merkez), Lizbon ve Setúbal (Lizbon bölgesi), Sines (Alentejo), Faro ve Portimao (Algarve). Azores özerk bölgesinde beş ve Madeira'da üç adet liman bulunmaktadır. En önemlileri; Funchal (Madeira Adaları), Horta, Ponta Delgada ve Praia da Vitoria (Azores)'dir. Anakarada sadece Lizbon ve Leixoes limanlarında yolcu taşınabilmektedir.

Telekomünikasyon

Son birkaç yılda Portekiz'in telekomünikasyon altyapısı oldukça gelişmiştir. Sabit ve mobil hatların yeniden düzenlenmesi ve yeni telekomünikasyon operatörlerinin pazarda yer almasıyla kalite artmış ve ücretler azalmıştır. Portekiz Telekom (PT) hala ana telekomünikasyon servis sağlayıcısıdır. Mobil iletişim ise üç operatör tarafından karşılanmaktadır: TMN (Portekiz Telekom), Vodafone Portekiz (Vodafone-İngiltere) ve Optimus (Sonae ve France Telecoms Orange).

Portekiz dünyanın en yüksek cep telefonu kullanım oranına sahip ülkelerinden biridir. İnternet kullanımı ise AB ortalamasının altındadır.

Enerji

Portekiz'in nispeten az nüfusa sahip oluşu ve gelir düzeyinin düşük olması enerji sektörünün Avrupa standartlarına göre küçük kalmasının nedenidir. Ayrıca ülkede çok fazla enerji gerektiren sanayi dallarının olmaması ve iklim nedeniyle soğuk Avrupa ülkelerine nazaran ısınma için daha az enerjiye ihtiyaç duyması da sektörün büyümesini etkilemiştir. Ülke sınırlı yerli enerji kaynaklarına sahiptir. Petrol, doğal gaz ve kömür üretimi olmadığı için dışa bağımlıdır. Söz konusu dışa bağımlılık son yıllardaki yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesiyle azaltılmaya çalışılmaktadır.

Portekiz, enerji piyasasını özelleştiren ve serbestleştiren AB ülkelerinden biridir. Toplam enerji tüketiminde en fazla payı %35 ile ulaşım sektörü alırken, ardından imalat sanayi (%28), ev kullanımı (%17) ve hizmet sektörü (%13) gelmektedir. İnşaat sektörü toplam enerji tüketiminden sadece %4 pay alırken, balıkçılık ve tarım %3,7 pay almaktadır.

Bankacılık

Portekiz 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren avroya geçen AB ülkelerinden birisidir. Avroya geçişle Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ne uyum sağlanmış ve Avrupa Merkez Bankası'nın yetkileri tanınmıştır. AB para politikaları Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir.

Ülkede 45 bankacılık kuruluşu bulunmakta olup, altı büyük banka grubu sektörün toplam varlıklarının %78'ini oluşturmaktadır. Ülkenin en büyük bankası Caixa Geral de Depositos (ÇGD) Portekiz hükümeti tarafından kontrol edilmektedir.

Portekiz sermaye piyasaları kodu (CVM) 1 Mart 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Lizbon borsası, Paris, Brüksel ve Amsterdam piyasalarını içeren Euronext'in bir parçasıdır.

Perakende Sektörü

Portekiz'de de Avrupa'daki genel perakende eğilimlerine paralel olarak, küçük geleneksel perakendecilerin yerini hipermarketler ve alışveriş merkezleri almıştır. Söz konusu dönüşümde yerli ve yabancı yatırımcılar rol oynamıştır ancak sektör büyük oranda yerli firmaların hakimiyeti altındadır. Sonae, en büyük perakende zinciri olup, Modelo Continente ve Jerónimo Martins, ikinci büyük perakendecilerdir. Her iki marka da bakkal ve bakkal ürünü dışındaki pazarlarda faaliyet göstermektedir. Fransız perakendeciler Intermarké, Carrefour ve Auchan gibi perakendeciler ise bakkal ürünlerinde rol oynamaktadırlar. Portekiz perakende pazarı AB15 (Lüksemburg hariç)'te en küçük perakende pazarıdır. Bu durum nüfusun azlığı ve gelir düzeyinin düşüklüğünün bir yansımasıdır.

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

2000 yılından itibaren Portekiz'deki yabancı yatırımlar artış göstermektedir. 2009 yılında ülkedeki yabancı yatırımlar bir önceki yıla göre %9,8 azalarak 31,8 milyar avro (gayri safi yatırım) olarak gerçekleşmiştir.

Portekiz Piyasasında Yabancı Yatırımların Seyri (milyon avro, gayri safi)

2004	27.111
2005	27.677
2006	32.820
2007	32.634
2008	35.287
2009	31.843

Kaynak: AICEP Portugal Global

Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

2009 yılında AB ülkeleri Portekiz'deki doğrudan yabancı yatırımların %89'unu ve Avro Bölgesi'ndeki ülkeler ise Portekiz'deki doğrudan yabancı yatırımların 72'sini oluşturmaktadır. Fransa, İngiltere, İspanya, Hollanda ve Almanya sıralamada önde gelmektedir. AB27 dışında ilk on içinde sadece İsviçre ve Kanada yer almaktadır. Yabancı yatırımların yönlendiği başlıca sektörler; toptan ve perakende ticaret, gayrimenkul faaliyetleri ve ağır sanayidir. Söz konusu sektörler 2009 yılındaki toplam yabancı yatırımların %84'ünü oluşturmaktadır.

Ülkelere Göre Yabancı Yatırımlar

	2009 (%)
Fransa	18,4
İngiltere	15,7
İspanya	15,2
Hollanda	15,0
Almanya	13,8
İsviçre	4,2
Lüksemburg	3,8
Kanada	2,2
İtalya	2,1

Kaynak: AICEP Portugal Global

Sektörler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Sektörlere Göre Yabancı Yatırımlar

Sektör	2009 (%)
1 Toptan ve Perakende Ticareti	35,9
2 Emlak, Leasing ve Danışmanlık	25,3
3 Üretim	22,6
4 Finansal Aktiviteler	7,2
5 Ulaştırma, Depolama ve İletişim	3,3
6 İnşaat	2,2
7 Elektrik, gaz ve su	1,3
8 Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	0,3
9 Madencilik	0,2
10 Diğer	1,7

Kaynak: AICEP Portugal Global

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Portekiz'de iki tane serbest ticaret bölgesi bulunmaktadır: Madeira ve Santa Maria (Azorlar). Bu serbest bölgelerdeki yerleşik yabancı kuruluşlar tarafından ödenen faizler gelir vergisinden muaftır. Bunun amacı serbest bölgelerin cazibesinin artırılmasıdır.

► Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti

Ülkenin Dış Ticareti

	2007	2008	2009	2010	2011 c
İhracat (milyar dolar)	51,5	55,9	43,4	48,5	52,0
İthalat (milyar dolar)	78,3	90,1	70,0	74,5	69,7
Dış Ticaret Hacmi (milyar dolar)	129,8	146,0	113,4	123,0	121,7

Dış Ticaret Dengesi (milyar dolar) -20,8 -34,2 -20,0 -20,0 -17,7

c EIU projeksiyonu.

Kaynak: www.trademap.org, The Economist Intelligence Unit, Portugal Country Forecast

İhracatında Başlıca Ürünler

Portekiz'in İhracatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

	2008	2009	2010
GTİP TOPLAM	55.941	43.397	48.524
87 Kara taşıtları	6.379	4.900	5.764
85 Elektrikli makineler, elektronik cihazlar	6.425	3.798	4.316
27 Petrol, kömür, doğal gaz ve ürünleri	3.279	2.206	3.266
84 Elektriksiz makineler	4.261	3.226	2.969
39 Plastik ve plastik ürünler	2.359	1.876	2.371
48 Kağıt ve karton, bunlardan mamul eşya	1.673	1.532	1.978
61 Örne giyim	2.366	2.018	1.957
64 Ayakkabı, vb. ürünler	1.975	1.744	1.746
94 Mobilya, aydınlatma eşyaları, prefabrik yapılar	1.567	1.387	1.402
73 Demir-çelikten eşyalar	1.636	1.323	1.244
72 Demir-çelik	1.491	886	1.227
22 Alkollü ve alkolsüz içecekler	1.295	1.174	1.191
45 Mantar ve mantardan eşya	1.214	975	999
40 Kauçuk ve kauçuk ürünler	940	857	998
62 Dokuma giyim	1.167	938	953
69 Seramik ürünleri	874	729	707
03 Balık ve diğer deniz ürünleri	588	532	706
29 Organik kimyasallar	828	427	695
44 Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	1.013	644	684
63 Diğer tekstil ürünleri / ev tekstilleri	784	617	682
47 Odun ve diğer selüloz hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton	325	525	681
76 Alüminyum ve alüminyumdan eşyalar	920	529	666
70 Cam ürünleri	649	594	626
30 İlaçlar	577	598	613
26 Maden cevherleri	633	416	535
24 Tütün ve tütün mamulleri	531	546	525
90 Optik, teknik, medikal cihazlar	431	424	466
68 Taş, alçı, çimento, amyant, mermer vs. ürünleri	566	482	457
15 Hayvansal ve bitkisel yağlar	534	334	390
20 İşlenmiş meyve ve sebze	364	363	389
04 Süt ürünleri, yumurta, bal ve diğer yenilebilir hayvansal ürünler	394	321	387
25 Mineraller	383	273	353
08 Meyveler	276	294	335
71 Mücevherat, metal paralar, kıymetli metal ve taşlar	85	181	321
83 Çeşitli metal eşya	331	271	303
55 Sentetik ve suni devamsız elyaflar, iplik ve kumaşlar	339	249	297
16 Et ve su ürünleri konserveleri	294	287	264

19 Unlu mamuller, makarna, pastacılık ürünleri	262	247	254
74 Bakır ve bakırdan eşyalar	251	167	254

Kaynak: www.trademap.org

İthalatında Başlıca Ürünler

Portekiz'in İthalatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

	2008	2009	2010
GTİP TOPLAM	90.106	69.985	74.483
27 Petrol, kömür, doğal gaz ve ürünleri	15.168	9.063	11.090
87 Kara taşıtları	9.641	7.114	8.706
84 Elektriksiz makineler	8.601	7.088	6.242
85 Elektrikli makineler, elektronik cihazlar	8.577	6.200	5.966
39 Plastik ve plastik ürünler	3.195	2.599	2.896
30 İlaçlar	2.869	2.974	2.844
72 Demir-çelik	3.787	2.021	2.349
03 Balık ve diğer deniz ürünleri	1.815	1.575	1.628
90 Optik, teknik, medikal cihazlar	1.545	1.430	1.432
48 Kağıt ve karton, bunlardan mamul eşya	1.639	1.432	1.428
29 Organik kimyasallar	1.314	987	1.257
89 Deniz taşıtları	91	253	1.180
73 Demir-çelikten eşyalar	1.534	1.284	1.170
61 Örme giyim	1.210	1.087	1.143
62 Dokuma giyim	1.160	1.083	1.108
94 Mobilya, aydınlatma eşyaları, prefabrik yapılar	1.296	1.153	1.032
02 Et	1.063	1.061	1.030
76 Alüminyum ve alüminyumdan eşyalar	1.319	843	953
40 Kauçuk ve kauçuk ürünler	1.001	842	946
38 Diğer kimyasal ürünler	851	779	870
10 Hububat	1.169	827	840
74 Bakır ve bakırdan eşyalar	884	576	758
44 Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	845	643	750
33 Uçucu yağlar, kozmetikler	738	729	722
64 Ayakkabı, vb. ürünler	780	664	678
12 Yağlı tohumlar ve diğer tohumlar	929	622	663
08 Meyveler	716	635	659
04 Süt ürünleri, yumurta, bal ve diğer yenilebilir hayvansal ürünler	774	654	627
32 Boyalar, pigmentler	713	588	625
52 Pamuk	642	503	620
19 Unlu mamuller, makarna, pastacılık ürünleri	571	541	544
15 Hayvansal ve bitkisel yağlar	580	455	534
22 Alkollü ve alkolsüz içecekler	586	542	508
95 Oyuncaklar, spor malzemeleri	518	496	488
70 Cam ürünleri	545	437	458
21 Diğer yenilebilir hazır ürünler	472	479	457
34 Sabun, deterjan ve mumlar	461	447	446
41 Ham postlar, deriler ve köseleler	488	371	442
23 Gıda sanavisi atıkları ve vemler	449	393	410

Dış Ticaretin Madde Grupları İtibarıyla Dağılımı

İhracatın Madde Grupları İtibarıyla Dağılımı

SITC Kodu	Ürün Sınıflandırması	2009 İhracatı (milyon dolar)	İhracattaki Payı (%)
TOPLAM		43.396	100,0
0-1	Gıda, içecek, tütün	4.596	10,6
2-4	Hammaddeler, hayvansal ve bitkisel yağlar	2.055	4,7
3	Mineral yakıtlar ve yağlar	2.202	5,1
5	Kimyasallar	3.094	7,1
6	Diğer yarı mamuller	9.470	21,8
7	Makineler ve ulaşım araçları	11.632	26,8
8	Tüketim malları	7.118	16,4
9	Diğer ürünler	3.229	7,4

Kaynak: <http://comtrade.un.org/pb/CountryPagesNew.aspx?y=2009>

İthalatın Madde Grupları İtibarıyla Dağılımı

SITC Kodu	Ürün Sınıflandırması	2009 İthalatı (milyon dolar)	İthalattaki Payı (%)
TOPLAM		69.985	100,0
0-1	Gıda, içecek, tütün	8.235	11,8
2-4	Hammaddeler, hayvansal ve bitkisel yağlar	2.135	3,1
3	Mineral yakıtlar ve yağlar	9.034	12,9
5	Kimyasallar	8.182	11,7
6	Diğer yarı mamuller	9.235	13,2
7	Makineler ve ulaşım araçları	19.881	28,4
8	Tüketim malları	7.261	10,4
9	Diğer ürünler	6.022	8,6

Kaynak: <http://comtrade.un.org/pb/CountryPagesNew.aspx?y=2009>

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Ülkelere Göre İhracat (milyon dolar)

	2008	2009	2010
TOPLAM	90.106	69.985	74.483
İspanya	26.033	22.067	22.459
Almanya	10.401	8.668	9.979
Fransa	7.164	5.983	5.262
İtalya	4.408	3.872	3.879
Hollanda	3.882	3.663	3.488
İngiltere	2.738	2.244	2.721
Çin	1.957	1.545	2.074
Belçika	2.304	1.942	2.043
Nijerya	2.549	1.737	1.813
Brezilya	1.986	1.217	1.381
ABD	1.499	1.189	1.102
Libya	1.457	464	977
Kazakistan	558	223	847
Angola	602	211	749

İsveç	1.083	727	742
Norveç	1.019	814	699
Suudi Arabistan	987	563	685
İrlanda	838	676	674
Rusya Federasyonu	587	738	539
Diğer ülkeler	18.053	18.053	12.370

Kaynak: www.trademap.org

Ülkelere Göre İthalat (milyon dolar)

	2008	2009	2010
TOPLAM	55.941	43.397	48.524
İspanya	14.117	11.390	12.398
Almanya	6.879	5.644	6.063
Fransa	6.098	5.237	5.442
Angola	3.339	3.127	2.535
İngiltere	2.902	2.401	2.522
İtalya	1.933	1.617	1.725
Hollanda	1.606	1.551	1.693
ABD	1.874	1.312	1.638
Belçika	1.311	1.045	1.276
Brezilya	468	401	578
Meksika	323	278	528
İsveç	618	508	479
İsviçre	420	378	428
Fas	382	284	391
Polonya	389	362	385
Cape Verde	381	310	350
Çek Cumhuriyeti	267	285	319
Danimarka	366	316	315
Diğer ülkeler	12.268	6.951	9.459

Kaynak: www.trademap.org

Dış Ticaret Politikası

1986 yılında Avrupa Birliği'ne (AB) tam üye olmasının ardından Portekiz Avrupa Birliği'nin diğer tüm ortak politikalarıyla beraber ortak ticaret politikasını üstlenmiş ve AB'nin ortak gümrük tarifelerini uygulamaya koymuştur. Buna bağlı olarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden yapılan ithalat gümrük vergisinden muaftır. AB üyesi olmayan ülkelere ithal edilen ürünler için Avrupa Birliği'nin ortak gümrük tarifeleri uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelere yapılan ithalatta izin ve miktar sınırlaması yoktur.

Portekiz'de ve diğer AB ülkeleri için geçerli gümrük vergisi, KDV oranı, varsa istihsal vergisi, ithalat aşamasında gerekli olabilecek belgeler ve ürünün tabi olduğu mevzuat hakkında detaylı bilgilere AB Komisyonu'nun TARIC sayfası (http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/cgi-bin/tarchap?Lang=EN) ile Export Help Desk (<http://exporthelp.europa.eu/>) sayfalarından erişilmesi mümkündür.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Ülkede farklı katma değer vergisi (KDV/IVS- Imposto sobre o Valor Acrescentado) oranları uygulanmaktadır. 1 Ocak 2011'den itibaren standart KDV oranı %23'e çıkarılmış, azaltılmış KDV oranı ise %13 ve %6 olarak uygulanmaktadır. Birçok üründe standart KDV oranı uygulanmakta olup restoran servisi, vb. gibi yerlerde azaltılmış KDV oranı (%13) ve temel gıda ürünlerinde ise azaltılmış KDV oranı

(%6) uygulanmaktadır.

Azorlar ve Madeira'da KDV oranları daha düşüktür (16%, 9% and 4%).

Portekiz'e ithalatta varlık ve hizmetler üzerinden KDV ödenir. İhracat KDV'den muaf tutulmuştur. İlaçlar ve tıbbi hizmetlerden elde edilen gelir, sigorta ve bankacılık hizmetlerinden elde edilen gelir de KDV'den muaf tutulmuştur.

KDV raporlamaları aylık yapılmaktadır. Ancak yıllık gelir 498.797 avronun altında ise raporlama her üç ayda bir yapılmaktadır. Yıllık cirosu 9.976 avronun altında olanlar KDV'den muaf tutulmuştur. Ancak KDV giderleri diğer taraftan mahsup edilemez.

Gayrimenkul devrinde emlak alım satım vergisi ödenir. Kentlerde vergi oranı % 6,5 olup kırsal kesimde % 5'tir.

Yakın akraba, anne, eş ve çocuklara ilişkin veraset ve intikal vergisi 1.1.2004 tarihinde ürürlükten kaldırılmıştır. Yakın olmayan mirasçılar için ise % 10 damga vergisi mevcuttur.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın kabulü ve 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe konulmasıyla, ülkemiz ve Portekiz arasında gümrük vergileri sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinde sıfırlanmıştır.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatlarla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan bütün birlik ülkeleri için özellikle haklı rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri getirmek gibi yine topluluğun koyduğu birtakım teknik zorunluluklar söz konusudur. ISO kalite normları 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmışlardır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB ülkelerine ithal edilebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir ve birçok sanayi ürünü CE İşareti bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işareti olarak piyasaya sunulmasından üretici sorumludur. Ancak, eğer üretici ya da üreticinin yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Bir başka deyişle, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB normlarına uygun olduğunu garanti etmek zorundadır.

REACH, AB'de üretilen veya AB pazarına ithal edilen kimyasal maddelerin kayıt, değerlendirme, izin ve kısıtlama prosedürlerini yeniden belirlemektedir. REACH Tüzüğü'ne göre 1 Haziran 2008 tarihinden itibaren, yılda 1 ton ve üzeri kimyasal maddenin AB içerisinde üretimini ya da AB'ye ithalatını yapan firmalar, bu maddelerin kayıtlarını Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA)'na yaptırmakla yükümlüdürler. REACH, madde bazında kayıt zorunluluğu getiren bir sistem olduğundan, müstahzar üreticileri de ürünleri içerisindeki kimyasal maddeleri kayıt ettirmek durumundadırlar. Eşyalara yönelik REACH yükümlülükleri; eşya içerisindeki salımı tasarlanan maddenin eşya içindeki miktarının 1 tonu aştığı durumda kayıt ettirilmesi, yüksek önem arz eden maddelerin (SVHC) bildirilmesi ve eşyalar içerisinde yer alan maddelerle ilgili bilgileri iletme olarak sıralanabilir. Madde, aynı kullanım için, örneğin madde imalatçısı tarafından kayıt ettirilmiş ise eşya ihracatçısı/ithalatçısı maddeyi kaydettirmek zorunda değildir.

Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanmasına ilişkin EC/1272/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı 30 Aralık 2008 tarihinde yayımlanmış ve 20 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde ve karışımların sınıflandırma, etiketleme ve paketlemesi hakkındaki Avrupa Birliği'nin bu yeni (CLP) Tüzüğü, Birleşmiş Milletler'in sınıflandırma ve etiketlemedeki Küresel Uyumlaştırma Sistemi (GHS) kriterlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yürürlüğe giren CLP Tüzüğü kapsamında; maddeler için 1 Aralık 2010 tarihine kadar, karışımlar için ise 1 Haziran 2015 tarihine kadar geçiş süresi verilmiştir. AB üyesi ülkelerde faaliyet gösteren, kimyasal madde ve karışım üreten veya ithal eden firmaların, söz konusu madde ve karışımları CLP Tüzüğü usul ve esaslarına göre sınıflandırma, etiketleme ve ambalajlama yükümlülüğü vardır. Bir madde ya da karışım, CLP Tüzüğü'ndeki tehlike kategorilerine göre değerlendirilip, buna göre sınıflandırılmalıdır. Bu madde veya karışımların üretici, ithalatçı, alt-kullanıcı ve distribütörleri tedarik zincirindeki bütün aktörlere tanımlanan sınıflandırma bilgisini iletmelidir.

AB genelinde gıdalarla ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen EC 178/2002 sayılı düzenleme ile Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 yılı içerisinde yürürlüğe giren bu düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurulmuş ve gıda güvenliği konusundaki uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Düzenleme genel olarak Genel Gıda Yasası olarak bilinmekte olup, gıdaların izlenebilirliği konusunda da düzenlemeleri içermektedir (Madde 18). Genel Gıda Yasası'nın belirlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

AB genelinde pazara sunulan taze meyve ve sebze ürünlerinin kalite ve etiketlemelerine ilişkin pazarlama standartları AB Ortak Tarım Politikası çerçevesinde çıkartılan EC 2200/96 sayılı kararname ile 28 Ekim 1996 tarihinde belirlenmiştir. Bu yasayla öngörülen standartlara sahip olmayan ürünler pazara sunulmamakta ve pazardan kaldırılmaktadır. AB pazarlama standart düzenlemeleri

gerçevesinde kalite standartları belirlenmiş diğer ürünler arasında taze ve soğutulmuş badım (EC 2406/1996) , yumurta (EC 1028/2006), zeytinyağı (EC 1019/2002) ile birlikte sert kabuklu meyveler arasında kabuklu fındık (EC 1284/2002) ve kabuklu ceviz bulunmaktadır.

AB'de standartların oluşturulma süreci sanayi tarafından önerilerek yada AB Komisyonu tarafından zorunlu hale getirilerek başlatılmakta ve ulusal veya uluslararası alanda faaliyet gösteren bağımsız standart geliştirme kuruluşları tarafından yürütülmektedir. AB'de birçok standart ISO gibi uluslararası standart kuruluşlarının standartlarına uyulanmaktadır. AB'de elektronik ve telekomünikasyon standartları haricinde bütün standartlar CEN (Avrupa Standartlar Komitesi) tarafından ele alınmaktadır. Standartlar CEN bünyesinde teknik komite veya çalışma grupları vasıtasıyla oluşturulmaktadır.

Portekiz Kalite Enstitüsü (IPQ- Instituto Português de Qualidade) AB standartlarına tam uyum için standartların ülkede koordinesinden sorumlu otoritedir. Standartların güncel halleri Portekiz Kalite Enstitüsü'nden elde edilebilir.

IPQ (Instituto Português de Qualidade)
(Portuguese Institute for Quality)
Rua Antonio Gao, 2
2829-513 CAPARICA, PORTUGAL
Tel.: (+351) 212 948 100
Fax: (+351) 212 948 260
E-mail: encomenda@mail.ipq.pt
http://www.ipq.pt

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye-Portekiz Ticaretinin Seyri (milyon dolar)

	İhracat	İthalat	Ticaret Hacmi	Ticaret Dengesi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
1989	25	10	35	16	261,7
1990	44	18	62	27	253,8
1991	43	18	61	24	232,8
1992	42	24	66	18	174,3
1993	43	48	92	-5	89,5
1994	44	42	86	2	103,9
1995	60	72	132	-13	82,7
1996	75	85	159	-10	88,5
1997	98	98	197	0	99,9
1998	155	80	235	76	195,2
1999	170	70	241	100	242,4
2000	185	91	276	94	203,9
2001	286	68	354	218	422,7
2002	227	101	327	126	225,1
2003	315	155	470	160	203,3
2004	402	237	639	165	169,8
2005	396	398	794	-3	99,4
2006	563	382	945	181	147,4
2007	551	407	957	144	135,4
2008	541	480	1.021	61	112,7
2009	409	418	827	-9	97,9
2010	472	506	978	-34	93,3

Kaynak: TÜİK

Portekiz ile ticaretimizde fişaller itibariyle 2010 ve 2011 yılı aylık veriler için tıklayınız.

Türkiye'nin Portekiz'e İhracatı (milyon dolar)

	MİLYON DOLAR	2008	2009	2010
GTİP TOPLAM		550	416	472
87 Kara taşıtları		140	86	149

84 Elektriksiz makineler	46	45	53
52 Pamuk	45	39	38
72 Demir-çelik	88	30	28
85 Elektrikli makineler, elektronik cihazlar	36	20	25
73 Demir-çelikten eşyalar	27	43	24
54 Sentetik ve suni filamentler, iplik ve kumaşlar	18	9,0	15
55 Sentetik ve suni devamsız elyaflar, iplik ve kumaşlar	20	18	14
39 Plastik ve plastik ürünler	13	8,0	13
29 Organik kimyasallar	8,1	3,1	8,0
70 Cam ürünleri	8,2	7,0	7,7
24 Tütün ve tütün mamulleri	9,5	12	7,0
40 Kauçuk ve kauçuk ürünler	5,1	5,3	6,1
62 Dokuma giyim	1,6	3,9	5,8
25 Mineraller	6,5	9,0	5,7
28 İnorganik kimyasallar	1,3	2,4	5,6
63 Diğer tekstil ürünleri / ev tekstilleri	8,1	4,8	5,4
76 Alüminyum ve alüminyumdan eşyalar	3,3	4,6	4,5
48 Kağıt ve karton, bunlardan mamul eşya	2,5	2,9	4,3
71 Mücevherat, metal paralar, kıymetli metal ve taşlar	3,9	3,5	4,1
94 Mobilya, aydınlatma eşyaları, prefabrik yapılar	3,3	3,7	4,1
57 Halılar ve dokunmuş yer kaplamaları	2,5	2,6	3,8
93 Silah ve mühimmat	2,4	4,0	3,8
08 Meyveler	5,6	3,5	3,4
27 Petrol, kömür, doğal gaz ve ürünleri	4,8	14	3,1
51 Yün, kıl ve ürünleri	2,5	1,2	2,1
21 Diğer yenilebilir hazır ürünler	0,4	4,5	2,0
68 Taş, alçı, çimento, amyant, mermer vs. ürünleri	2,4	1,5	1,5
32 Boyalar, pigmentler	1,5	1,1	1,3
60 Örme kumaş ve eşya	0,9	0,8	1,2
74 Bakır ve bakırdan eşyalar	1,0	0,8	1,2
56 Votka, keçe, dokunmamış kumaşlar, özel iplikler vs.	0,5	0,8	1,1
58 Özel dokunmuş kumaşlar, danteller, işlemler vs.	1,7	1,6	1,1
69 Seramik ürünleri	1,6	0,9	1,0
42 Deri eşya, deri giyim, saraciye	1,1	0,9	0,9
61 Örme giyim	3,0	1,7	0,9
30 İlaçlar	0,9	0,6	0,8
83 Çeşitli metal eşya	1,2	0,8	0,8
38 Diğer kimyasal ürünler	2,2	1,2	0,7
59 Sıvanmış, kaplanmış, lamine edilmiş vs. kumaş ve ürünler	0,2	0,1	0,7
Diğerleri	9,5	7,2	6,1

Kaynak: TUIK

Türkiye'nin Portekiz'den İthalatı (milyon dolar)

MİLYON DOLAR		2008	2009	2010
GTİP	TOPLAM	486	423	506
	85 Elektrikli makineler, elektronik cihazlar	79	75	95
	39 Plastik ve plastik ürünler	100	54	72

48 Kağıt ve karton, bunlardan mamul eşya	26	18	48
87 Kara taşıtları	36	32	40
47 Odun ve diğer selüloz hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton	18	46	32
29 Organik kimyasallar	26	17	32
27 Petrol, kömür, doğal gaz ve ürünleri	18	22	29
84 Elektriksiz makineler	33	30	24
73 Demir-çelikten eşyalar	6,2	9,6	17
55 Sentetik ve suni devamsız elyaflar, iplik ve kumaşlar	22	16	15
61 Örme giyim	18	14	13
32 Boyalar, pigmentler	16	11	10,0
19 Unlu mamuller, makarna, pastacılık ürünleri	8,4	8,3	8,3
62 Dokuma giyim	8,2	6,8	7,1
74 Bakır ve bakırdan eşyalar	0,7	4,5	5,6
30 İlaçlar	0,8	2,4	5,2
40 Kauçuk ve kauçuk ürünler	6,1	4,0	5,2
45 Mantar ve mantardan eşya	5,1	4,1	4,8
64 Ayakkabı, vb. ürünler	6,5	4,6	4,3
35 Albüminoidler, modifiye nişasta, yapıştırıcılar, enzimler vs.	2,3	2,7	4,2
52 Pamuk	6,4	3,5	3,2
38 Diğer kimyasal ürünler	2,9	2,1	3,2
94 Mobilya, aydınlatma eşyaları, prefabrik yapılar	2,2	4,7	3,1
25 Mineraller	0,8	1,4	2,4
59 Sıvanmış, kaplanmış, lamine edilmiş vs. kumaş ve ürünler	1,3	1,3	2,4
54 Sentetik ve suni filamentler, iplik ve kumaşlar	2,1	2,8	2,1
82 Metal aletler, bıçakçı eşyası, sofrta takımları vs.	2,7	1,4	2,0
72 Demir-çelik	1,4	4,7	2,0
51 Yün, kıl ve ürünleri	3,8	1,3	1,5
90 Optik, teknik, medikal cihazlar	3,2	1,4	1,3
68 Taş, alçı, çimento, amyant, mermer vs. ürünleri	2,8	1,9	1,2
04 Süt ürünleri, yumurta, bal ve diğer yenilebilir hayvansal ürünler	1,4	0,8	1,1
69 Seramik ürünleri	1,6	1,0	1,1
63 Diğer tekstil ürünleri / ev tekstilleri	1,1	1,0	1,1
83 Çeşitli metal eşya	0,6	0,9	0,9
56 Votka, keçe, dokunmamış kumaşlar, özel iplikler vs.	0,7	0,5	0,6
41 Ham postlar, deriler ve köseleler	0,7	0,0	0,5
15 Hayvansal ve bitkisel yağlar	1,5	0	0,4
58 Özel dokunmuş kumaşlar, danteller, işlemler vs.	0,4	0,6	0,4
70 Cam ürünleri	0,6	0,5	0,4
Diğer ürünler	6,3	4,6	2,3

Kaynak: TUIK

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması (16 Aralık 1994)

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (19 Aralık 2003)

Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (1 Haziran 2006)

Türkiye-Portekiz Yatırım İlişkileri

2009 yılı itibariyle Portekiz firmalarının Türkiye'ye doğrudan yatırımı 1 milyar dolara ulaşmıştır. 6 yıldır ülkemizde bulunan Portekiz bankası MİLLENNUM BANK, şube sayısını 18'e yükseltmiştir. Avrupa'nın en büyük çimento firmalarından CIMPOR 2008'de Lafarge'in Orta Anadolu'daki 7 fabrikasını satın almıştır. 2006'dan beri İstanbul'da bulunan TIMWE ise mobil eğlence sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca 2008 yılında Portekizli EMPARQUE, Türkiye'de PARK YÖNETİMİ şirketini kurarak özel otoparklar işletmeye başlamıştır. 2009 yılında İzmir'de yatırıma başlayan SPARKS firması da elektronik parça üretimi yapmaktadır.

TÜRKİYEDEKİ PORTEKİZLİ YATIRIMCILAR

- 1) Millennium Bank
- 2) Cimpor
- 3) Timwe
- 4) Mota
- 5) Oat
- 6) Sparks
- 7) Portek
- 8) Regnum Sky
- 9) Katavento
- 10) Nereids

Kaynak: Türk- Portekiz İşadamları Derneği (<http://www.turkpiad.org>)

► Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Portekiz'de nüfus daha çok sahil boyunca yoğunlaşmıştır. Büyük dağıtım merkezleri kuzeyde Porto ve güneyde Lizbon'da olmasına rağmen, Braga (Porto'nun kuzeyi) ve Setubal (Lizbon'un güneyi)'de son yıllarda bölgesel merkezler faaliyete geçmiştir. Lizbon Portekiz nüfusunun %21'ini oluşturmakta ve nüfusun %63'ü hizmet sektöründe ve %33'ü sanayide istihdam edilmektedir. Büyük sanayiler ve merkez ofisleri Lizbon'dadır. Çoğu finansal kuruluş da merkez olarak başkenti seçmiştir. Lizbon bölgesi ülkedeki en satın alma gücünün en yüksek olduğu bölgedir. Ancak çoğu metropolitan şehir gibi trafik ve yükselen fiyatlar sorun oluşturmaktadır.

Porto en dinamik sanayi gelişme bölgesidir. Portekiz nüfusunun %16'sı burada yaşamakta olup, satın alma gücü yüksektir. İthalatçı ve dağıtıcıların çoğunun Porto'da ofisleri mevcuttur.

Portekiz göreceli olarak küçük bir ülke olduğu için satış kanallarının çoğu tüm ülkeyi kapsamaktadır. Dağıtım merkezleri Porto ve Lizbon'da yoğunlaşmakla birlikte, büyük ithalatçı ve toptancıların çoğunun satış ofisleri ve/veya acenteleri diğer şehir ve kasabalarda Madeira ve Azorlar dahil faaliyet göstermektedir.

Kaynak: Doing Business In Portugal

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Portekiz pazarına girecek firmaların AB ambalajlama ve etiket standartlarına uyması gerekmektedir. İlaç, deterjan, tütün, gübre, alkollü içecek ve koruyucu ve renklendirici içeren gıda maddeleri için özel gereklilikler olabilmektedir. Ayrıca tehlikeli veya toksik ürünlerin ambalaj ve etiketinde de özel gereklilikler mevcuttur.

Takı ve diğer altın eşyaların, gümüş veya platin malzemelerin Porto veya Lizbon'daki ayar ofisleri tarafından ayarı belirlenmeli ve ayar damgası vurulmalıdır. Bu tür malzemelerin ithalatı ayar ofisine kayıtlı sınırlı firma ya da kişi tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

AB'nin zorunlu ve gönüllü uygulamalarının dışında, Portekiz'de gönüllü etiketleme kurallarını geçerliliğini korumaktadır. Bu kurallar tüketiciler tarafından kabul görmüş olduklarından pazarlama amacıyla vazgeçilemez hale gelmişlerdir. Portekiz'de etiketleme giderek artan bir şekilde hatta promosyon ürünleri dahil daha bilgilendirici hale gelmiştir. Etiketler sessiz satış temsilcileri gibi çalıştıklarından, rekabet ortamında önemini korumaktadır.

2010 yılından itibaren tüm etiketlerde metrik birim sisteminin kullanılması gereklidir.

Her üründe bulunması gereken temel etiket gereklilikleri aşağıda verilmektedir:

- Ürünün menşei
- Dil (Etikette Portekizce olmalıdır)
- Marka Adı
- Ürünün içeriği

Gerekli tarihler

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Portekiz'de, modern satış teknikleriyle, geleneksel uygulamalar bir arada kullanılmaktadır. Modern satış tekniklerini genel olarak kabul edilen ve etkili tekniklerdir. Ancak geleneksel değerlere saygı da devam etmektedir. Birçok iş adamı kişisel teması ve el sıkışmayı gayri resmi bir sözleşme olarak görmektedir. Ancak resmi sözleşme prosedürlerine de alışkindirler.

Hipermarketlerden ve alışveriş merkezlerinden doğrudan satışlar yaygındır. Tüketim malları için satışta belirleyici faktörler; fiyat, kalite, marka veya ürünün yenilikçi özellikleri olabilmektedir. Bununla beraber, kurumsal alıcı kalite ve fiyat konusunda oldukça bilinçlidir. İhalelerde fiyat ön planda gelmekte, kalite ise ikinci planda kalmaktadır.

Kamu İhaleleri

Portekiz'de ve diğer Avrupa ülkelerinde açılan ihalelerle ilgili arama yapmak ve bilgi almak için: <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do> adresinde yer alan "AB Ülkeleri Kamu İhaleleri Elektronik Veritabanı"ndan (Tenders Electronic Daily-TED) ücretsiz yararlanılabilir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Portekiz iş dünyası oldukça resmidir. Doktor, mühendis ve mimar gibi resmi unvanlar oldukça sık kullanılmaktadır. Görüşülen kişinin unvanını sormak ve soyadından önce kullanmak önem arz etmektedir. Kırmızı mürekkeple yazmak hakaret olarak kabul edilir ve bu nedenle iş dünyasında kullanılmaz. Tanışmalarda el sıkışmak uygun bir davranış olarak nitelendirilmektedir. Nezaket, iş ve diğer alanlarda beklenmektedir. Randevu zamanına uyarlar ve aynı davranışı karşından da beklerler. Birçok Portekizli iki hatta genellikle üç dil konuşmaktadır. Anadilden sonra İngilizce gelmektedir.

Kaynak: Doing Business in Spain

Para Kullanımı

1 Mart 2002 tarihinden itibaren de tüm ödemelerde sadece avro geçerlidir.

Portekiz'de başta büyük şehirler olmak üzere kredi kartları yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Ülkeye girişte, Avrupa Topluluğu vatandaşları için pasaport ya da nüfus cüzdanı yeterlidir. Diğer ülke vatandaşlarından istenilen belgeler, yasal geçerlilik taşıyan bir pasaport ve Portekiz Büyükelçiliği veya konsolosluklarından alınmış geçici giriş veya oturma vizeleridir.

Vize uygulamasının olmadığı ülke vatandaşları için 90 günü aşmamak ve çalışmamak kaydıyla geçici giriş hakkı mevcuttur.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Yeni Yıl (1 Ocak), Özgürlük Bayramı (25 Nisan), İşçi Bayramı (1 Mayıs), Portekiz Bayramı (10 Haziran), Assumption (15 Ağustos), Cumhuriyet Bayramı (5 Ekim), Hristiyanlık Festivali (1 Kasım), Yeniden Bağımsızlık Bayramı (1 Aralık), Noel (25 Aralık), Kutsal Cuma ve Copus Christi bayramları yıl içinde hareketli, başlıca tatil sezonu (Temmuz-Ağustos)

Çalışma saatleri 09.00-18.00 saatleri arasındadır. Dükkanlar 09.00-19.00 saatleri arasında ve alışveriş merkezleri 10.00-23.00 saatleri arasında açıktır.

Kullanılan Lisan

Birçok Portekizli iki hatta üç dil bilmektedir. Portekizceden sonra İngilizce tercih edilmektedir.

Ulaşım

Türk hava yolunun haftanın dört günü (salı, perşembe, cuma, pazar) saat 10.20'de İstanbul - Lizbon seferleri mevcuttur. Yine aynı günlerde saat 14.10'da Lizbon-İstanbul dönüş seferleri mevcuttur.

Yerel Saat

Portekiz, Greenwich'le aynı saat dilimindedir (GMT). Yani Türkiye'den 2 saat geridedir.

Yerel Ölçü Birimleri

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Portekiz ile telefon ya da faks yoluyla iletişim kurmak için öncelikle uluslararası telefon kodu +351 tuşlandıktan sonra 9 haneli telefon numarası girilir.

Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Kuru meyveler	0804.20	İncir (yaş ve kuru)	3,8	1,1	158	1,6	-14,1	-24,3	0,0	0,0	İspanya (70), Türkiye (27)	Türkiye: %0 AB: %0
Kuru meyveler	0806.20	Kuru üzüm	1,5	1,2	418	0,4	-14,1	61,4	0,0	0,0	Türkiye (38), İspanya (17), Şili (10), İngiltere (9), Arjantin (7)	Türkiye ve AB: %0, Şili %0, Arjantin % 2,4
Sert kabuklu meyveler	0802.22	Kabuksuz fındık	5,4	0,3	892	0,1	78,2	28,6	0,0	0,0	İspanya (40), Türkiye (29), Hollanda (12), İtalya (9), Almanya (5)	Türkiye: %3 AB: %0
Kuru meyveler	0813.10	Kuru kayısı	0,8	0,6	351	0,3	32,7	46,5	0,0	0,0	Türkiye (83), İspanya (9), Fransa (7), Hollanda (1)	Türkiye: %0 AB: %0

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 0 aylıktır.

Kuru Meyveler

Kuru Üzüm (gtip: 0806.20)

Türkiye 2009 yılında 280 bin ton ile dünya kuru üzüm üretiminde ABD'den sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Portekiz dünyada üzüm yetişen ülkelerden biridir. Ancak ülkede yetişen üzümlerin çoğunluğunun şaraplık olması ve kurutmaya elverişli olmaması nedeniyle kuru üzüm talebini ithalat yoluyla gerçekleştirmektedir. Ülkenin 2009 yılı itibariyle 4 milyon dolarlık kuru üzüm ithalatı bulunmakta olup, ithalatın yaklaşık %40'ı ülkemizden karşılanmaktadır.

Kuru İncir (gtip: 0804.20.90)

Türkiye dünya kuru incir üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Uluslar Arası Sert Kabuklu ve Kuru Meyve Konseyi (INC) tahminlerine göre, ülkemiz 2009 yılında 50 bin ton kuru incir üretimi yapmıştır.

Türkiye dünya kuru incir ihracatında da üretimde olduğu gibi ilk sıradadır. Portekiz kuru incirde ithalatçı konumundadır. 2009 yılında 4,7 milyon dolar ithalat gerçekleştirmiştir. Portekiz ithalatının %70'ini İspanya'dan, %27'sini Türkiye'den karşılamaktadır. İspanya'ya da kuru incir ihracatımızın büyüklüğü göz önüne alındığında, Portekiz pazarının da ayrıca değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Kuru Kayısı (gtip: 0813.10)

Türkiye dünya kuru kayısı üretiminin %75-80'ini gerçekleştirmektedir. Portekiz kuru kayısı ithalatının %83'ü ülkemiz tarafından karşılanmaktadır. Sağlıklı ürünlere olan talebin artması kuru meyvelere olan ilgiyi artırmaktadır. Kuru meyvelere olan talep Noel sezonunda artış göstermektedir. Sert kabuklu meyvelerle birlikte kuru meyve karışımından oluşan kokteyl ürünlerin özellikle Noel döneminde atıştırmalık olarak tüketilmesi yaygındır. Ülkemizin bu tarz kokteyl ürünlerin hazırlanmasında kullanılan en temel ürünlerden olan, kuru incir, kuru kayısı, kuru üzüm, fındık, antepfıstığı gibi ürünlerde önemli bir rekabet gücü vardır.

Sert Kabuklu Meyveler

Kabuksuz fındık (gtip: 0802.22)

Türkiye dünya fındık üretiminde ilk sırada yer almakta olup, dünya fındık üretiminin yaklaşık %70'i Türkiye tarafından gerçekleştirilmektedir. Portekiz de dünyada fındık üretilen ülkelerden biridir. Ancak çok önemli miktarlarda üretim yapılmamaktadır. Portekiz'in 2008 yılı fındık üretimi 400 bin ton civarındadır.

Türkiye ile ticaretinde öne çıkan ürün kabuksuz fındıktır. İthalatın %40'ı İspanya'dan karşılanırken, Türkiye'nin payı %29'dur.

Dağıtım Kanalları

AB gıda dağıtım sistemi genel olarak çok iyi organize olmuş, etkin çalışabilen ve daha çok bölgesel bazda uzmanlaşmış çok sayıda toptancı / ara toptancı ve perakendecilerden oluşmuştur. Birlik genelinde bölgenin tümünü kapsayan dağıtım kanalına sahip çok sayıda firma mevcuttur.

Avrupalı büyük paketleyici ve işleyici firmalar sert kabuklu meyveleri ve kuru meyveleri gittikçe daha fazla oranlarda ihracatçıdan veya doğrudan üreticiden alma yoluna gitseler de, tedarik zincirinde aracı ithalatçıların rolü hala önemlidir.

Avrupa genelinde sert kabuklu meyveler ve kuru meyveler tüketiciye büyük oranda süpermarketler ve hipermarketler yoluyla ulaşmaktadır. Birliğin her ülkesinde birden fazla ulusal veya uluslararası büyük zincir mağazalar mevcuttur ve diğer gıda ürünlerde olduğu gibi bu ürünlerde de dağıtım kanalının en önemli aktörleridir. Sert kabuklu meyveler bu mağazalar tarafından hızlı tüketilen ürünler grubunda değerlendirilmekte ve bir çok ürün promosyonunda kullanılmaktadır. Büyük hipermarketlerin çoğunluğu kendi markalarıyla fason üretim yaptırmakta veya bazıları doğrudan AB dışı ülkelerden ithalat gerçekleştirmektedirler.

► Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8703	Otomobiller	4.514	85	6.211	0,7	171,4	32,1	0,0	0,0	Almanya (3), İspanya (24), Fransa (18), İngiltere (6), Belçika (4)	AB ve TR %0,
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Otomotiv yedek parçaları	2.538	16,3	1.998	0,8	-0,8	23,8	0,0	0,0	İspanya (40), Almanya (18), Fransa (17), Japonya (8), İtalya (4)	AB ve TR %0, Japonya % 3,6 - 4
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Kamyonlar	548	37	3.334	0,8	8,8	-4,4	0,0	0,0	İspanya (33), Fransa (20), Almanya (10), İtalya (10), Türkiye (9)	AB ve TR %0,
Demir Çelik	7208	Demir çelik yassı hadde ürünleri (genişlik > 600 mm., sıcak haddelenmiş, kaplanmamış)	462	10,3	598	0,8	402,9	36,4	0,0	0,0	İspanya (21), Brezilya (11), Çin (11), ABD (6), İtalya (6)	AB ve TR %0, ABD, Çin ve Brezilya % 0
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	İzole edilmiş kablo ve teller	388	9,2	1.806	0,4	68,0	40,7	0,0	0,0	İspanya (43), Almanya (18), Fas (9), Fransa (7), İtalya (3)	AB ve TR %0,

Elyaf İplik	5205	Pamuk ipliği (pamuk içeriği % 85'ten fazla)	283	24	279	2,5	7,6	44,4	0,0	0,0	Hindistan (28), Pakistan (21), Türkiye (12), İspanya (7), Özbekistan (6)	AB ve TR %0, Hindistan % 4, Özbekistan % 3,2
Beyaz Eşya	8418	Buzdolapları	220	22	1.521	0,8	20,2	-5,1	0,0	0,0	İspanya (29), İtalya (18), Belçika (10), Fransa (7), Polonya (7), Türkiye (5)	AB ve TR %0,
Demir Çelik	7214	İnşaat demirleri	214	4,0	3.426	1,4	-71,9	9,5	0,0	0,0	İspanya (73), Türkiye (11), İtalya (5), Çek Cum. (4), İngiltere (3)	AB ve TR %0,
Demir Çelik	7306	Demir çelik borular (diğer)	150	17,2	1.173	0,7	-52,5	9,8	0,0	0,0	İspanya (57), İtalya (21), Almanya (5), Türkiye (5), Fransa (4)	AB ve TR %0,
Demir Çelik	7216	Demir çelik profiller	133	0,6	985	1,3	-86,3	-0,3	0,0	0,0	İspanya (63), İtalya (10), Tayvan (5), Türkiye (4), İran (3)	AB ve TR %0, Tayvan ve İran % 0
											İspanya (35),	

Beyaz Eşya	8450	Çamaşır makineleri	103	12,1	714	0,8	24,3	8,9	0,0	0,0	İtalya (31), Çin (13), Türkiye (7), İngiltere (3)	AB ve TR %0, Çin % 2,2 - 2,9
Elyaf İplik	5509	Sentetik devamsız liflerden iplikler	59	3,6	235	1,3	-31,9	48,8	0,0	0,0	Pakistan (27), Hindistan (12), İtalya (13), İspanya (11), Türkiye (10)	AB ve TR %0, Hindistan % 4, Pakistan % 3,2
Demir Çelik	7304	Demir çelik borular (dikişsiz)	51	0,0	34	0,2	132,8	-50,9	0,0	0,0	Almanya (23), İspanya (21), İtalya (21), Belçika (11), İngiltere (5)	AB ve TR %0,
Sofra ve Mutfak Eşyaları	7013	Cam sofr ve mutfak eşyası	49	6,6	424	0,7	0,9	13,1	0,0	0,0	İspanya (28), Türkiye (13), Fransa (12), Almanya (11), Çin (10)	AB ve TR %0, Çin % 11
Elyaf İplik	5209	Pamuklu mensucat (pamuk içeriği % 85'ten fazla ve metrekaare ağırlığı 200 gr'dan fazla)	47	9,4	484	0,7	-23,7	6,7	0,0	0,0	İspanya (30), İtalya (29), Türkiye (14), Belçika (6), Hindistan (5)	AB ve TR %0, Hindistan % 8
											Türkiye (23), Avusturya (20),	AB ve TR %0,

Elyaf İplik	5510	Suni devamsız liflerden iplikler	45	7,2	88	3,0	-24,1	7,9	0,0	0,0	İtalya (14), Endonezya (12), Pakistan (6)	Endonezya ve Pakistan % 3,2
-------------	------	----------------------------------	----	-----	----	-----	-------	-----	-----	-----	---	-----------------------------

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 0 aylıktır.

Beyaz Eşya

Küresel ekonomik ve mali krizin Portekiz ekonomisi üzerindeki etkisinin büyük olması tüketici güveninin ve harcamalarının azalmasına neden olmuştur. Bu durumdan kötü etkilenen sektörlerden biri de beyaz eşya sektörüdür. Tüketiciler sadece çok gerekli gördükleri ürünleri satın almaya yönelmişlerdir. Portekiz hükümetinin "Renove Casa e Escritório" (ev ve ofis yenileme) daha yeni A+ ve A++ ürünlere indirimli fiyat uygulama planı başta satışları olumlu etkilemiş, daha sonra firmaların kriz ortamında sektördeki varlıklarını sürdürme stratejisi olarak devam etmiştir. Söz konusu ürünlerin tüketiciler tarafından tercih edilmesi markaların yeni ürünlerini enerji verimi yüksek ürünler olarak piyasaya sürmelerini sağlamıştır. Kriz nedeniyle işletme giderlerini kısmak amacıyla üreticiler üretimlerini düşürmüştür ancak yeni ürünleri çıkarmaya eskiye oranla daha yavaş bir şekilde devam etmişlerdir. Enerji verimliliği, kullanım kolaylığı, sağlık, görüntülü ekranlar, farklı renkler ve düşük ses yeni ürün geliştirmede önde gelen eğilimlerdir. Çevre konusundaki bu duyarlılık nedeniyle bazı eşyalarda kapasite artırım yapılmıştır. Örneğin çamaşır makinelerinde 8 kg kapasiteli ürünler piyasaya sürülmüştür. Tüketiciler de hem çevreye duyarlılık hem de elektrik tasarrufu nedeniyle buzdolabı, dondurucu ve bulaşık makinelerinde enerji verimliliği yüksek ürünleri tercih etmektedirler.

Diğer taraftan Portekiz'de yeni "aile" yapıların ortaya çıkması (tek çocuklu aileler, tek ebeveynli aileler, yalnız yaşayan bireyler, vb.) üreticilerin ürünlerini farklı ihtiyaçlara göre çeşitlendirmelerini sağlamıştır. Özellikle ince ve kompakt ürün geliştirerek yerleşim alanlarında maksimizasyon üzerine yoğunlaşmışlardır. İnce ve kompakt cihazlar yalnız yaşayan bireyler ve büyük beyaz eşyaya ihtiyaç duymayan çiftlerin sayısının artmasıyla daha önemli hale gelmektedir. Üreticilerin pazar ihtiyaçlarını ve eğilimlerini analiz edip ürünlerini bu yönde geliştirip pazarlama stratejilerini oluşturmalarında yarar görülmektedir.

Electrolux Lda, Indesit Co Portugal, Electrodomésticos, SA, Fagor Lusitana Electrodomésticos Lda, BSHP Electrodomésticos Lda, Teka Portuguesa Lda, Whirlpool Portugal Lda ve LG Electronics Portugal firmaları beyaz eşya sektöründe önde gelmektedir.

Demir Çelik

2010 yılı dünya ham çelik üretimi 1 milyar tonun üzerinde olup AB (27)'nin üretimi yaklaşık 173 milyon tondur. Portekiz AB(27)'nin üretiminde önemli bir paya (%1) sahip değildir.

Ekonomik krizin etkisiyle sektörde büyük bir talep gerilemesi görülmüştür. Ancak 2011'den itibaren Avro Bölgesi'yle birlikte Portekiz'in de toparlanmasıyla sektördeki talebin yeniden canlanması beklenmektedir.

Kaynak: World Steel Association (<http://www.worldsteel.org>), EUROFER – European Confederation of Iron and Steel (<http://www.eurofer.org/>)

Elyaf ve İplik

Portekiz gelişmiş tekstil sanayisine sahiptir. Ülkede tekstil sanayisi için ihtiyaç duyulan hammaddelerden iplik ve kumaş ithalatı yapılmaktadır. Türkiye, Portekiz'in pamuk iplik ithalatında önemli bir tedarikçi konumunda olup ilk beş sırada yer almaktadır.

Portekiz aynı zamanda sentetik ve suni devamsız liflerden iplik ithalatı da yapmaktadır. Suni devamsız liflerden iplikler ithalatında Türkiye (yaklaşık %26) en büyük tedarikçidir.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Otomotiv sanayi Portekiz ekonomisi için oldukça önemlidir. Hükümet yabancı yatırımcıları ülkeye çekmek için çabalarına devam etmektedir. AB'ye üyelik, İspanya ve Fransa gibi önemli üretim tesislerine yakınlık ve ucuz işgücü maliyetleri ülke için avantaj haline gelmiştir. Volkswagen (VW)'in AutoEuropa tesislerine yatırımlarının sürmesine rağmen GM'nin 2006 yılı sonunda Opel fabrikasını kapatmasıyla birlikte Portekiz'in, 2004 yılında AB'ye giren çoğu Orta ve Doğu Avrupa ülkesine karşı işgücü rekabetini yitirdiği korkusu ön plana çıkmıştır. Üretim seviyeleri de talep düşüşünden etkilenmiştir. Sektör 2010 yılında az da olsa gelişmiştir ancak satışlar krizden öncekine göre üçte bir oranında azalmıştır.

2010 yılında 98 bin binek araç ve 31 bin hafif ticari araç olmak üzere toplam 129 bin adet araç üretilmiştir. Palmela'da bulunan AutoEuropa Portekiz'deki en büyük otomobil üretim tesisi olup ülke GSYİH'sine önemli katkıda bulunmaktadır. AutoEuropa Volkswagen ve Ford'un ortak girişimidir. Ülkedeki diğer üreticiler Mitsubishi, PSA Peugeot-Citroën ve Toyota'dır. Ekonomik krizle birlikte sektörde gerileme ve işten çıkarmalar gözlenmiş ve bunun üzerine sektörde kurtarma paketi açılmıştır. Söz konusu pakette istihdamın korunması ve sektörün rekabet gücünün artırılması hedeflenmiştir. 2009 yılında başlayan yardım ülke ve AB uyum fonlarından karşılanmaktadır.

Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan etkilenen araç satışları 2010'da az olsa bir toparlanma sürecine girmiştir. 2010 yılında kesin olmayan verilere göre 173 bin binek araç, 43 bin hafif ticari araç ve 3 bin ağır ticari araç olmak üzere toplam 219 bin adet araç satışı gerçekleşmiştir.

En çok araç satılanlar arasında gelen markalar Renault, VW, Ford ve Peugeot'un yanı sıra diğer araç grupları da Citroen, Renault, Peugeot ve Fiat pazardan en büyük payları almaktadır. Renault, DAF, Volvo, MAN ve Mercedes-Benz ise kamyon satışlarında önde gelmektedir.

Portekiz Oto Yan Sanayi Pazarı

Portekiz yan sanayi pazarı OEM (orijinal ekipman) pazarı ile aftermarket (yenileme ve bakım yedek parça) pazarından oluşmaktadır. Orijinal ekipman pazarı gelişmiştir. Ancak üretimdeki azalmaya paralel olarak önümüzdeki yıllar boyunca orijinal ekipman pazarının da küçülmesi beklenmektedir. 2007 yılında yenileme ve bakım yedek parça piyasası 1,3 milyar avro hacme sahiptir.

Portekiz yan sanayi tüketimi 2007 yılında 4,1 milyar avro olarak gerçekleşmiştir. Bu değer AB tüketiminin %1,3'üne eşittir. AB sıralamasında Slovakya ve Hollanda'dan sonra ancak Romanya ve Danimarka'dan önce 14. sırada yer almaktadır. Araç yan sanayisine ait tüketim 3,9 milyar avrodur. Tarım makineleri yan sanayisine ait tüketim 25 milyon avro, mobil ekipman tüketimi 78 milyon avro ve inşaat makineleri yan sanayi tüketimi 81 milyon avrodur.

Ana ürün gruplarında tüketimde karoser ve aksam (834 milyon avro), diğer aksam ve parça (660 milyon avro), lastikler (624 milyon avro), hammadde (502 milyon avro), motor ve aksamı (460 milyon avro) ve transmisyon aksamı (439 milyon avro) önde gelmektedir. Yenileme ve bakım piyasası ürün gruplarında tüketimde egzozlar (117 milyon avro), aküler (41 milyon avro), amortisör (28 milyon avro), v-kayışlar (17 milyon avro), yağ filtreleri (17 milyon avro), hava filtreleri (9 milyon avro) ve bujiler (7 milyon avro) en fazla tüketimin gerçekleştiği ürün gruplarıdır.

AB toplam yan sanayi üretiminin %1,5'i Portekiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu değerle Portekiz AB sıralamasında 10. sırada yer almaktadır. 2003-2007 döneminde üretim yıllık ortalama %4 oranında büyüme göstermiştir. 2007 yılında 4,6 milyar avro oto yan sanayi üretimi, 11 milyon avro tarım makineleri yan sanayi üretimi, 50 milyon avro inşaat makineleri yan sanayi üretimi ve 37 milyon avro mobil ekipman üretimidir.

Portekiz'in yan sanayi ithalatı 2008 yılında 2,7 milyar avroya ulaşmıştır. Bu değer AB ithalatının %1,2'sine karşılık olup, AB ithalatında on beşinci sırada yer almaktadır. İthalatın %87'si AB ülkelerinden gerçekleştirilmektedir. İthalat yapılan başlıca ülkeler İspanya, Almanya ve Fransa'dır. Türkiye'den Portekiz'e en fazla ihracatımızın gerçekleştiği 8708 motorlu araç aksamıdır.

Kaynak: Global Insight (www.globalinsight.com), CBI Market Survey (<http://www.cbi.eu/>)

Sofra ve Mutfak Eşyaları

Türkiye Portekiz'in cam sofr ve mutfak eşyası ithalatında İspanya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Ülkedeki en büyük cam sofr ve mutfak eşyası üreticisi Crisal (<http://www.crisal.pt>)'dir.

Ekonomik krizin etkisiyle tüketici harcamalarındaki azalma sofr ve mutfak eşyaları sektörünü olumsuz etkilemektedir. Süpermarketler ve hipermarketler en büyük alıcılardır ve eğer büyük zincir mağaza iseler, pazarda oldukça büyük bir güce sahiptirler. Sonae (<http://www.sonae.pt>) ve Jerónimo Martins (<http://www.jeronimomartins.pt>) Portekiz'deki önemli yerli perakendecilerdir. Sonae'nin Sonae Distribuição, Sonae Sierra, Sonaecom ve Sonae Capital adlı bağlı ortakları bulunmaktadır. Sonae Sierra alışveriş merkezlerinde yaygındır (<http://www.sonaesierra.com>). Pingo Doce (<http://www.pingodoce.pt>) isimli süpermarket Jerónimo Martins grubuna aittir.

Bahsedilen yerli firmaların dışında Aldi (<http://www.aldi.pt>), Carrefour (<http://www.carrefour.pt>) ve Auchan / Jumbo (<http://www.auchan.pt>) gibi uluslararası perakende zincirleri sektöre hakimdir. Alman indirim mağazası Lidl (<http://www.lidl.pt>) de Portekiz'de varlığını sürdürmektedir. İspanyol Cortefiel (<http://www.cortefiel.es>) de 11 mağazaya sahiptir. Aynı zamanda El Corte Inglés (<http://www.elcorteingles.pt>) ve Portekiz Marques Soares (<http://www.marquessoares.pt>) sektörde varlığını sürdürmektedir. Portekiz'deki en büyük üç alışveriş merkezi ise; Centro Vasco da Gama (<http://www.centrovascodagama.pt>), Colombo (<http://www.colombo.pt>) ve Amoreiras Shopping Center (<http://www.amoreiras.com>)'dir. IKEA (<http://www.ikea.com/pt>) da ülkede iki mağazaya sahiptir.

Portekiz - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Alimentaria & Horexpo Lisboa (Lizbon - Mart/İki Yılda Bir)

Tarım, ormancılık, çiçekçilik, şarapçılık, balıkçılık ve hayvan yetiştiriciliği
Web Sitesi : <http://www.peb.pt>

FIA LISBOA - International Handicraft Exhibition (Lizbon - Haziran/Her Yıl)

El sanatları

Web Sitesi : <http://www.fil.pt/>

